

TEDENSKA PRILOGA

PRIMORSKEGA DNEVNIKA

Trst, 23. julija 1950

Št. 28 - Leto II.

JULIJ BELTRAM

Pet let ljudske oblasti v jugoslovanski coni Tržaškega ozemlja

Teško si je danes zamisliti, v kakšnem stanju je bilo ozemlje, ki ga danes nazivamo jugoslovanska cona STO in ki šteje okrog 70 tisoč prebivalcev, takrat, ko so edinice JA dokončno osvobodile tudi Istro in Slovensko Primorje s Trstom, tik pred koncem najbolj strašne vojne vseh časov. Ne mislim tu samo na materialno vojno opustošenje, na požgane vasi, na prazna skladišča, na do konca izčrpano podeželje in mesta, ampak tudi na žalostno dediščino petindvajsetletne dominacije okupatorjev in fašističnega režima. Dežela do katere je Italija prišla s pomočjo imperialističnega medsebojnega obračunavanja, je bila s strani države-mačeha obsojena na gospodarsko propadanje, da bi ji bila s tem vzeta odporna moč. Zatiranje vsake napredne misli, znanosti in umetnosti je neločljiv spremljevalec gospodarskega izkoriščanja pri vsakem imperializmu. V teh krajih pa se je izkoriščanje in zatiranje potenciralo s potrebo uničenja in iztrebljenja slovanskega življa, ki naseljuje in obdeluje to zemljo.

Fašizem je izvajal nad slovenskim in hrvaškim prebivalstvom koncentrični pritisk raznarodovanja in gospodarskega uničevanja. Z ukinitvijo slovenskih in hrvaških šol, z zatiranjem vsakega kulturnega življenja in celo s prepovedjo uporabe slovenskega in hrvaškega jezika so bili Slovenci in Hrvati prisilno navezani pretežno na poljedelstvo. Uničevanje njihovih kmečkih gospodarstev pa je bilo sistematično in brezobzirno. Posebne ustanove, kot je bilo «Ente rinascita agraria», so do sledno in načrtno kolonizirale deželo z naseljevanjem kolonov. Slovenci in hrvaški kmetje so zaradi brutalnega gospodarstvenega pritiska izgubljali zemljo kos za kosom, dokler niso izgubili vsega ter končali kot koloni ali pa odhajali v emigracijo.

Za razliko od dvojnega pritiska proti slovanskemu življu

je bil italijanski element zaslepljevan v duhu fašističnega rasizma, v duhu «gospodarjev», «kulturonoscev» in podobno, v resnici pa je italijanski delovni človek prav tako brez sleherne perspektive životaril in hlapčeval domači in tuji buržoaziji. Cestokrat je moral tudi sam v svet iskat delo. S propadanjem malih posestnikov so naraščala velika posestva ki so zlasti v bujskem okraju zajela ogromno površino obdelovalne zemlje.

Rezultati zatiranja na kulturnem polju so pravtako očitni. Po Gentilejevi reformi se je pouk v vseh šolah vršil samo v italijanskem jeziku. V vseh šolah so mladino načrtno kvarili z vcepljanjem najbolj negativnih in nazadnjaških idej, z gojenjem sovraštva do drugih narodov, s povečevanjem osvaljalnih pohodov pa so mladi rod pripravljali na novo imperialistično vojno. Nepismenost je ponekod zajela do 70% ljudi. Rezer: take šole so mladino kvarili s plesom in v mestih s filmi reakcionarne fašistične vsebine.

Nasilje rodi odpor

Toda nasilje rodi odpor: Fašizem je računal, da je prišla njegova ura, da obračuna z demokratičnimi naprednimi silami in podvrže svet svoji hegemoniji. Začel je roparsko vojno, ki pa se ni končala z njegovo zmago, temveč s popolnim porazom. V tej protifašistični vojni so zmagale demokratične sile s SZ na čelu, ki je nosila najtežje breme v tem spopadu. Poleg SZ so jugoslovanski narodi pod vodstvom KPJ in tov. Tita doprinesli sorazmerno največje žrtve in osvobodili deželo tujih in domačih zatiralcev.

Tudi prebivalcem Julijske krajine, ki so bili oropani svobode 1918. leta, se je nudila prilika da se za vedno otresejo suženjskega jarma. Dvignili so se v oborožen upor skupno z jugoslovanskimi narodi in skupno z njimi zmagali. V tem boju se je v Istri skovalo bratstvo med Slovenci, Italijani in Hrvati, ki se danes izraža v delu za zgraditev socializma in ki je vir vedno novih sil za nove delovne podvige.

Mlada ljudska oblast, ki je nastala z zmago revolucionarnih sil v protifašistični osvobodilni borbi, je začela odpravljati žalostno dediščino okupacije. V prvih dveh letih je z velikimi napori premagala začetne težave, v glavnem zaključila obnovo in se začela pripravljati za veliko nalogo izgradnje gospodarstva na novih temeljih, s perspektivo popolne odprave izkoriščanja človeka po človeku. Ne bomo navajali vseh podrobnosti iz te prve povojne dobe, ko smo poleg borbe za obnovo bili, na tržaških ulicah nove veličastne bitke za priznanje pravice do svobode, ki smo si jo že priborili.

Prehod iz obnove na plansko gospodarstvo je brez dvomā najvažnejši korak po osvoboditvi, ker zajema celotno gospodarsko problematiko kot temelj ljudske oblasti in izvaja revolucijo v nadstavlbi. Ob koncu leta 1947 je bil izdelan prvi gospodarski program, ki je služil kot osnova za usmerjevanje gospodarske politike v letu 1948. Prvotako je bil izdelan program za leto 1949. na osnovi uspehov in izkušenj gospodarskega programa prejšnjega leta. Po izkušnjah čveh let dela je na osnovi usmerjevalnega programa Okrožni ljudski odbor v januarju 1950 sprejel odlok o enoletnem gospodarskem planu Istrskega okrožja. Odlok obvezuje vse proizvajalce na izvajanje plana, na podrejanje interesov posameznikov interesom skupnosti. To je zelo odločen korak na poti temeljite spremembe ekonomske strukture jugoslovanske cone STO. Sprejetje tega odloka je omogočilo predvsem obstoječe gospodarstvo v obliki oblastnega ali državnega sektorja, ki ga predstavlja sodno zaplenjena imovina fašistov in kolaboracionistov kakor tudi konfiscirana imovina italijanske države ter imovina bivših občin. Nadalje močan zadržni sektor v kmetijstvu, zlasti naglo se razvijajoče produktivno združništvo, ki je organizirano na osnovi kolektivne obdelave zemlje. Enako važen pogoj za podvzem tega odločilnega koraka je moralno-politična enotnost delovnih ljudi Istrskega okrožja.

Enoletni gospodarski plan

Uvod k Odloku o enoletnem planu, ki je brez dvoma med najvažnejšimi odloki naše ljudske oblasti, navaja osnovne elemente, ki so omogočili prehod na plansko gospodarstvo. Zaradi njegove konciznosti ga navajamo v celoti:

I.

Osvobodilna borba ljudstva Istrskega okrožja, ki se je končala ne le z zmago nad oboroženimi tolpami zunanega sovražnika, ampak tudi s porazom notranjih sil reakcije, ki so jim bile v oporo, s skovanjem moralno-politične enotnosti delovnih ljudi, zlasti bratske enotnosti vseh treh tukaj živečih narodnosti in z ustvaritvijo ljudske oblasti, ki predstavlja zunanji izraz in jamstvo preloma s suženjsko preteklostjo, je ustvarila temeljne pogoje za to, da se nikdar več ne bo povrnila stara, nepravilna politična in družbena ureditev, posebej pa še pogoje za uspešno pobijanje kapitalistične anarhije v gospodarstvu in uvajanje načrtnih elementov vanj.

II.

Uspehi ekonomske politike ljudske oblasti, ki so bili že doslej doseženi v ljudskem gospodarstvu, zlasti pa dvig življenjske ravni delovnega človeka v Istrskem okrožju so v zvezi z drugimi činitelji sad prizadevanj ljudske oblasti po omejitvi kapitalističnih elementov, ki v svoji nebrzdani gonji za dobičkom vnašajo anarhijo v gospodarstvo, in dosedanjih izkušenj gospodarskega načrtovanja. Uvedba intenzivnejših oblik gospodarskega načrtovanja se je pokazala tudi po notranji zakonitosti gospodarskega razvoja Istrskega okrožja kot neodložna potreba.

III.

Prisotnost socialistične JA na ozemlju Istrskega okrožja in Vojna uprava JA, ki je od vsega početka priznavala revolucionarne spremembe, ki jih je doseglo ljudstvo v borbi proti fašizmu, ki je prepustila delovnemu ljudstvu Istrskega okrožja izvajanje oblasti po svojih izvoljenih organih, katere je vselej in v vsakem pogledu podpirala, je drugi važni činitelj, ki jamči uspešno izvajanje postavljenih nalog na področju Istrskega okrožja.

IV.

Navezanost gospodarstva STO-ja na svoje naravno jugoslovansko zaledje, ki se v gospodarski politiki Istrskega okrožja upošteva, in dejstvo, da je gospodarstvo tega zaledja socialistično organizirano, da ne pozna kriz in depresij, ampak enakomeren in zavestno uravnan vzpon, omogočata Istrskemu okrožju ugodnosti socialističnega gospodarstva in narekujejo potrebo po načrtni ureditvi gospodarske delavnosti v Istrskem okrožju.

Načrtovanje v gospodarstvu je možno samo tedaj, ko so osnovni ključji gospodarstva v rokah ljudske oblasti, ko je odpravljena kapitalistična anarhija v gospodarstvu, ko ni več protislovja med proizvajalnimi silami in proizvajalnimi odnosi, ko razvoja posameznih panog gospodarstva ne določa večji ali manjši profit, to je tedaj, ko se postavljajo interesi skupnosti na prvo mesto. Torej že samo dejstvo, da se v jugoslovanski coni STO načrtno gospodari, označuje karakter oblasti in nakazuje perspektivo, ki ne more biti drugačna kot socialistična. Osnovna naloga oblasti, ki gradi socializem je poleg omejevanja kapitalističnih elementov in odpravljanja ostankov izkoriščanja vsestransko razvijanje produktivnih sil, dviganje produkcije, izboljšanje organizacije dela, skrb za delavce, dviganje njihove kulturne ravni in življenjskega standarda sploh. Za to je tudi naš enoletni gospodarski plan osnovan na teh principih, kar je razvidno iz temeljnih nalog gospodarskega plana, ki jih citiramo v celoti:

1. V letu 1950 mora Istrsko okrožje na podlagi gospodarskega plana razvijati in dvigniti z mobilizacijo vseh ljudskih in materialnih sil svojo industrijo, kmetijstvo, ribištvo, obrt in druge proizvajalne panoge kakor tudi pospeševati ljudsko prosveto in s tem zagotoviti dvig kulture in občega življenjskega standarda prebivalstva.

2. Razvijati in podpirati iniciativno ljudskih odborov, ustanov in podjetij zaradi krepitve proizvajalnih sil in izpolnitve nalog, ki jih daje gospodarski plan.

3. Nuditi izdatno podporo zadrugam vseh gospodarskih panog, sploh krepiti združni sektor našega gospodarstva. Zagotoviti posebno podporo kmečkim obdelovalnim zadrugam in širiti nakupno-prodajne zadruge. Organizacijsko krepiti zadruge in zagotoviti izobrazbo potrebnih strokovnih kadrov.

4. Enakomerno razvijati in vsklajevati panoge narodnega gospodarstva in odstranjevati dosečanje neenakomernosti.

5. V vseh glavnih panogah gospodarstva uvesti:

a) povečanje produktivnosti dela z uvajanjem novega načina dela, organizacijo delovnega postopka in krepitvijo delovne discipline;

b) delovne in tehnične norme;

c) varčevanje surovin, potrošnega materiala, goriva in maksimalno izkoriščanje odpadkov;

d) racionalno uporabljanje in varovanje strojev in orodja.

6. Organizirati popolno in vsestransko evidenco in statistiko v vseh gospodarskih panogah.

7. Izboljšati delovne in zdravstvene pogoje v podjetjih.

8. Povečati obseg in vrednost vse proizvodnje v Istrskem okrožju v letu 1950 za 15 odst. v odnosu na leto 1949.»

Ljudska oblast je 1946. leta odpravila kolonatsko in polovinarsko razmerje z odlokom, ki pravi: «Zemljišča, glede katerih se v smislu čl. 1 ukinjajo in razveljavijo agrarni odnosi, se odzamejo dosežanim lastnikom brez odškodnine skupaj z vsemi poslopji in vsem živim in mrtvim inventarjem in po pravilu preidejo v last dosedanjih kmetov — obdelovalcev».

Agrarna reforma

S tem odlokom so dobili v last zemljo vsi koloni in tisti, ki so šli na dražbo zaradi gospodarskega pritiska iz raznarodovalnih namenov. To je bil brez dvoma najboljši primer doslednosti resnično ljudske oblasti, ki ustvarja borbo za svobodo delovnih ljudi na osnovi ekonomske osvoboditve. Kaznovala je vojne zločince in kolaboracioniste in jim zaplenila imetje v skladu s sklepi jaltške konference. Popravnica je krivice bivšim političnim preganjancem, prepovedala razpihovanje rasne mrznje, urečila socialno zavarovanje in vrsto drugih vprašanj gospodarskega, političnega in kulturnega značaja, obnovila porušeno podeželje in začela načrtno urejati in dvigati gospodarstvo na socialističnih osnovah. Ni treba posebne modrosti za spoznanje, da je podobnih ukrepov sposobna samo resnično ljudska oblast, kar je pa kljub vsemu — in to je ironija najslabše vrste — potrebno povedati in podčrtati. To pa zato, ker slabši kominformisti, ki so zgubili vsak čut poštenja, komunističnega ponosa in objektivnosti, razglasili našo oblast za fašistično, Jugoslovansko armado pa za imperialistično. Sicer ni odločilno to, kar razglašajo kominformisti, ki zaradi bedastih trditve, za katerimi se skriva kontrarevolucionarna politika sedanjega vodstva SZ, želijo, da bi tako bilo ne glede na škodo, ki bi jo delovno ljudstvo od tega imelo. Toda te pobožne želje se jim ne bodo izpolnile in prej ali slej bo treba priznati, da so se neizmisljivi zmotili.

Povsem naravno je, da se je gospodarstvo Istrskega okrožja utrdilo in razvilo le zaradi tesne naslonitve na socialistično Jugoslavijo. Jugoslavija je pravzaprav naravno tržišče zgodnjih istrskih kmečkih pridelkov, ki dosegajo tam visoko ceno in se v celoti plasirajo, medtem ko jih Trst in zaledje v starih mejah nista mogla nikdar porabiti. Ze uvodoma smo poudarili, da se je junaško istrsko ljudstvo borilo v sklopu edinic JA za popolno nacionalno in socialno osvoboditev, t. j. za priključitev k Jugoslaviji. Tudi po osvoboditvi je nešteto krat na nedvoumen način izrazilo to svojo željo in zahtevo.

Ob priliki upravnih volitev 16. aprila t. l. je sovražnik stalno poudarjal, da so te volitve plebiscit za Jugoslavijo. Na tej paroli je mobiliziral vse sile z namenom, da bi volivce prestrašil in prepričal, da oddajo svoj glas za ljudsko oblast. Seveda se je zmotil. Ni računal, ker ni mogel računati, saj ne pozna našega ljudstva, da je to ljudstvo za ljudsko, za svojo oblast, katere ne ča iz rok. To je razumljivo, kajti na lastni koži smo preizkušali, da delovnemu človeku zagotavlja življenje le taka oblast, katere nosilci smo sami. Garancijo za uvrstitev in razvoj take oblasti nam daje povezanost s tako deželo, kot je Jugoslavija, ki gradi novo socialistično družbo na solidnih temeljih lastnega gospodarstva.

Ljudska oblast v jugoslovanski coni STO je v kratkih letih, kljub težavam povojnih časov, uspela rešiti vsa osnovna vprašanja, zagotoviti delo in kruh vsem prebivalcem in enakopravnice vsem trem narodom. Od tega osnovnega cilja, od te pravice, da svobodno živi na svoji zemlji, naše ljudstvo ne bo odstopilo. Za ta cilj se je borilo in se še bori proti vsem sovražnikom.

Investicije za razvoj gospodarstva

Razvojno pot ljudske oblasti označujejo med drugim tudi iz leta v leto naraščajoče investicije v gospodarstvo tega teritorija. Tako so n. pr. investicije v razne objekte gospodarskega in kulturnega značaja v letu 1948 70 milijonov dinarjev. Leta 1949 so se dvignile na 210 milijonov, v letu 1950 pa je predvideno 448 milijonov za gradbena dela in 131 milijonov za opremo. Ze iz teh števil je razvidno, kakšno skrb posveča ljudska oblast splošnemu dvigu tega nekdanj zatiranega in zapuščenega

teritorija. Popolnoma napačno pa bi bilo misliti, da so vsi problemi rešeni s tem, da je bil izdelan plan in določene kvote investicij. Največje težave imamo s pomanjkanjem delovne sile v nsprotju s sosedno cono, kjer je par desetisočev brezposelnih. Realizacija navedenih investicij, ki so predvidene v proračunu, je odvisna od uspešne mobilizacije delovne sile, od organizacije delovne sile, od organizacije dela, od zavesti delovnih množic. In ta problem bo še težji glede na to, da se začenjajo nova dela, kot je obnova rudnika v Sečjolah in večja melioracijska dela v Ankaranu.

S povečanjem investicij narašča tudi število zaposlenih delavcev bočisi na gradbenih objektih kakor tudi v industriji. S tem se seveda spreminja tudi socialna struktura prebivalstva. Ker pa se nova delovna sila črpa pretežno s podeželja, nastaja problem obdelave zemlje, ki v našem okrožju glede na intenzivno kulturo, zahteva sorazmerno precej delovne sile. Da se omogoči potrebno delovno silo za industrijske objekte, ne da bi zato trpela kmetijska produkcija, je ljudska oblast začela razvijati kmetijsko združništvo. Ze leta 1948 je vsaka vas imela svojo kmetijsko nabavno-prodajno zadrugo, ki je vršila funkcijo odkupa kmetijskih pridelkov in dobave potrebnih agrotehničnih sredstev neposredno našim kmetom. S tem je bil izločen špekulantski element, ki je nekoč oviral kmečko prebivalstvo. Kmetijske zadruge so tako popolnoma izločile vsakega posredovalca in že več let se vsi kmetje oskrbujejo izključno v svojih zadrugah. Toda ustaviti se samo pri tej obliki združništva bi pomenilo preprečiti razvoj kmetijstvu in prehod na višjo stopnjo obdelave zemlje, to je na kolektivno obdelavo. Ze leta 1947 so se začele formirati prve zadruge socialističnega tipa na osnovi kolektivne obdelave zemlje. Danes imamo v okrožju 35 kmetijskih nabavno-prodajnih zadrug, to je v vsakem krajevem in mestnem ljudskem odboru in 25 kmetijskih produktivnih zadrug, to je začrug socialističnega tipa s 623 družinami, ki imajo skupno 2.519 članov in 3.764 ha zemlje. To je vsekakor lep uspeh na področju kmetijstva, če upoštevamo, da je na vsem teritoriju le 36 KLO. To označuje tudi, kakšen je odnos naših ljudi do skupnosti, do napredka, do socialistične ureditve gospodarstva. Seveda je to le začetna faza, polna težav, toda razvija se dalje in vedno večje število družinskih skupnosti stopa v te zadruge višjega tipa.

To dokazuje, da je ljudska oblast, ki podpira združništvo in mu daje določene prednosti, skrbela, da se pridobitve narodno-osvobodilne vojne utrdijo in razvijajo na liniji socialistične preobrazbe vasi tudi v specifičnih pogojih tega teritorija.

Govorili smo o pomenu tržišča za naše produkte. Jugoslavija je glavni odjemalec, o čemer najbolj jasno govorijo številke. Zaradi konkurence italijanskih produktov absorbira Trst kot tržišče šele tretjino naših pridelkov. Na primer Trst porabi:

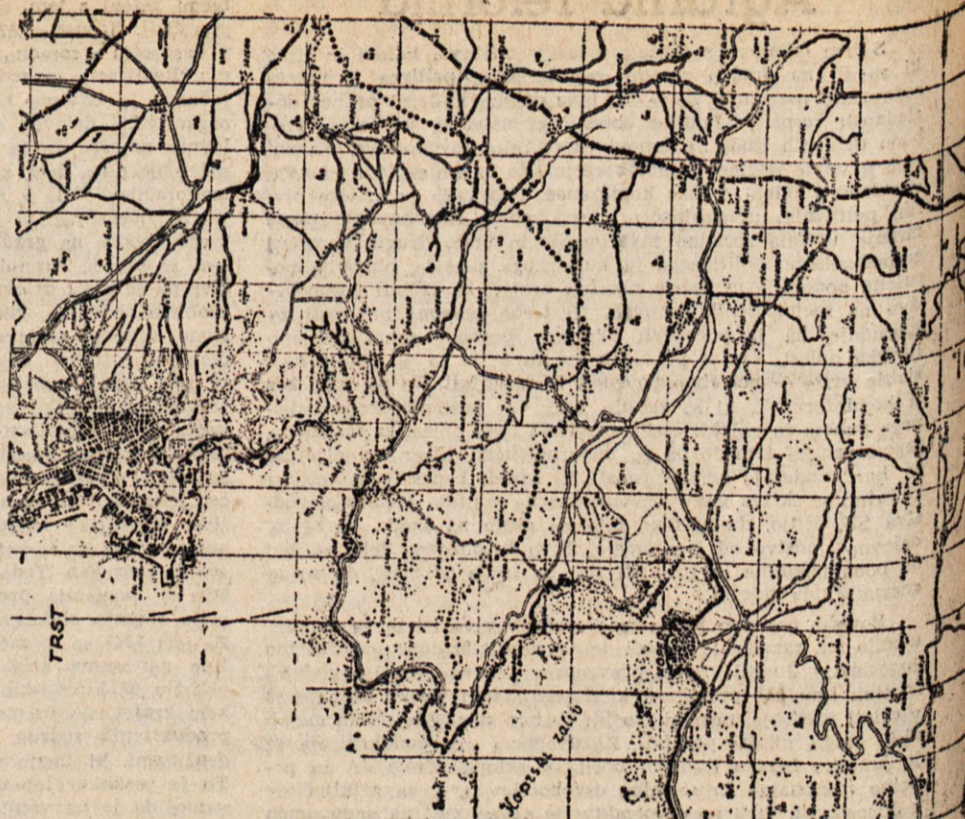
zelenjave in povrtnine	1.249,3 ton	—	Jugoslavija	4.503,1 ton
sadja	608,1	»	»	1.850,6
grozdja	165,9	»	»	426,2
vina	35.048 hl	—	»	42.734 hl
žganja	1	»	»	133
mleka	2.115	»	»	4.738

Se večja razlika je pri ostalih artiklih, kot so ribe, sol in drugi. Pri tem ne gre samo za možnost odčaje blaga, ampak predvsem za ceno, ki je v Jugoslaviji stabilna, in sicer prav zaradi širokega tržišča, medtem ko določa ceno v Trstu slučajna ponudba in povpraševanje. Ljudska oblast kljub temu vzdržuje solidne cene vsem produktom. Naši kmetje se prav dobro spominjajo časov, ko so cele noči obloženi ali ob pohlevnem istrskem oslčku hodili v Trst in oddajali svoje pridelke po smešnih cenah, mnogokrat pa blaga sploh niso mogli prodati. Danes oddajajo svoj pridelok zadrugi doma, s čimer je prihranjen ves trud in ogromno dragocenega časa, ki ga naši delovni ljudje koristno vlagajo v delo na polju in v vinogradih.

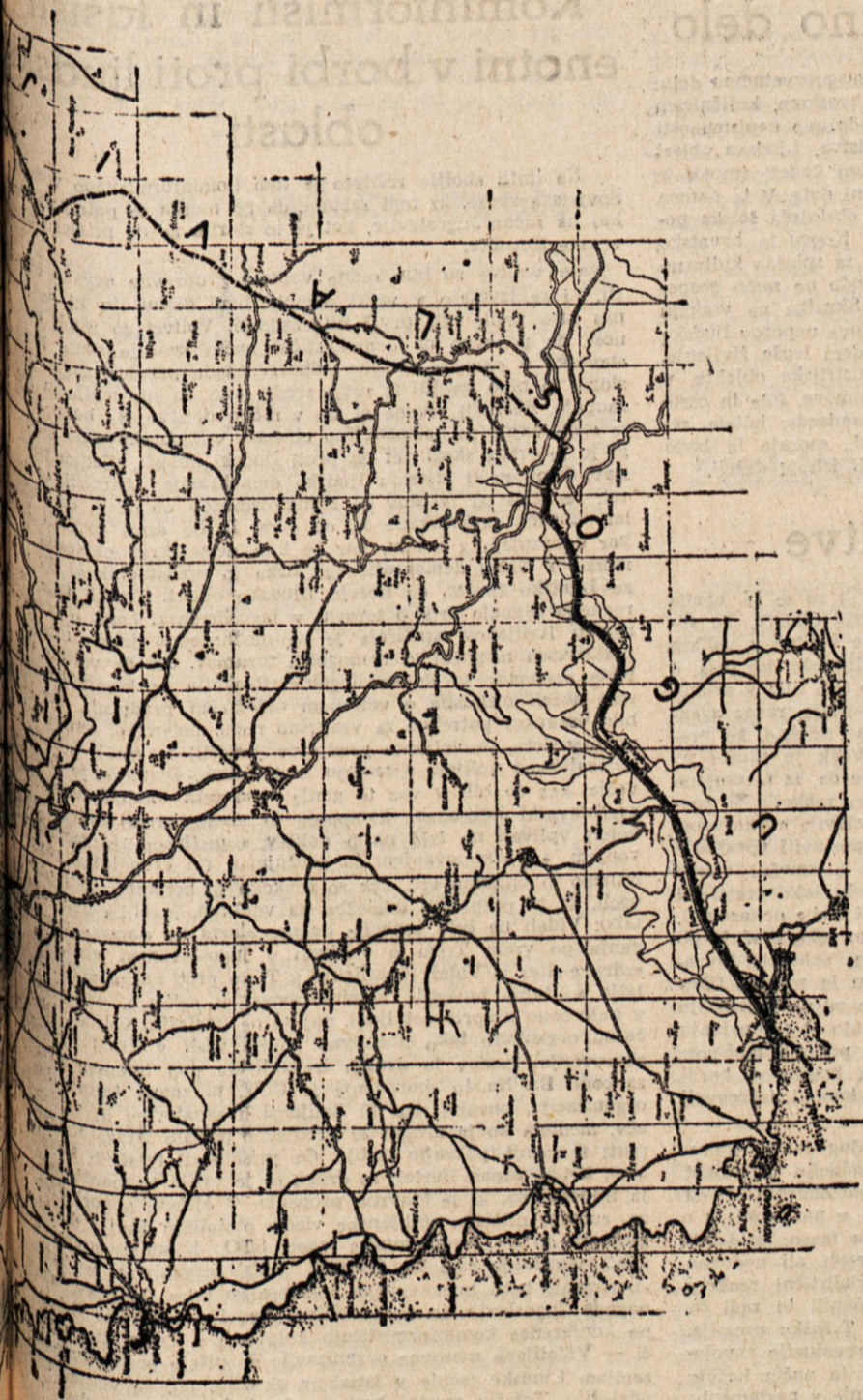
Delovnemu človeku v jugoslovanski coni STO se ni treba bati za jutrišnji dan niti mu ni treba iskati dela v tujih deželah. Ljudska oblast mu je zagotovila delo in omogočila človeka dostojno življenje. S tem že nečemo reči, da ima naš delovni človek vse, kar potrebuje. Nihče ne more zahtevati, da

Zemljevid
jugoslovanske cone
Tržaškega ozemlja

Površina 543.42 km²
Prebivalcev okrog 70.000
..... Meja s cono A

Urovnjena ravnina

bi se vsa gospodarska vprašanja rešila v par letih, zlasti če upoštevamo obupno stanje, ki smo ga prevzeli kot dediščino iz časa okupacije. Zato bo treba še mnogo truda, predno bo vse do kraja urejeno. Toda vsa prizadevanja so usmerjena na to in vidijo se že njihovi uspehi.

Kulturno prosvetno delo

Posebna skrb je bila posvečena kulturno-prosvetnemu delu: šolstvu, kulturno-prosvetnim društvom in krožkom, knjižnicam itd., zlasti pa večernim tečajem tako za odpravo nepismenosti kot tudi za splošni kulturni dvig prebivalstva. Ljudska oblast je poskrbela ne samo za potrebni strokovni kader, ampak je ustvarila materialne pogoje za nagli kulturni dvig. V ta namen je zgradila 11 osnovnih šol, popravila vsa obstoječa šolska poslopja, sedaj gradi veliko osnovno šolo v Kopru in hrvatsko gimnazijo v Bujah. Popravila je gledališča, za splošno kulturno delo na vasi gradi združne domove, ki bočo ne samo gospodarski, ampak tudi kulturni center vasi. Skratka na vsakem koraku, na vsakem kosu zemlje srečate sledove naporov ljudske oblasti, da preobrazi deželo in ustvari ljudem lepše življenje. Ogronne investicije, ki se vlagajo v industrijske objekte, v melioracije, stanovanjske bloke, združne domove, šole in ceste kot tudi v objekte za dvig družbenega standarda: hotele, restavracije, gledališča, kopališča, igrišča itd., morajo in bodo spremenile lice nekdanj zapuščen in zaostali istrski deželi.

Upravne volitve

V tem delovnem poletu in v teh naporih so se 16. aprila t. l. vršile upravne volitve v okrajne ljudske odbore. Te volitve so vzbudile več hrupa kot marsikatero volitve v velikih državah. Dva meseca je več ali manj ves italijanski tisk pisal o naših volitvah, razpisali so se po časopisju o tem tudi v drugih deželah. Vpregli so v ta voz celo radijske postaje, razne agencije itd. Danes se treznemu človeku zdi kar smešno, ko pregleduje vso pisarijo omenjenih časopisov. Vsak je skušal po svoje pritakniti svoj lonček in izvleči, kar se da, iz te umetno napihnjene situacije. Imperialistična italijanska reakcija je smatrala za ugoden trenutek dejstvo, da je Jugoslavija «obkoljena» in da bi se le morda izplačalo malo ostreje postaviti vprašanje Tržaškega ozemlja. Zato je Sforza govoril o «močni vladi» (skoro kot otto milioni di baionette!), da bi tako prestrašil vlačo FLRJ in ponovno segel po naši coni. Ni treba dokazovati, da v Jugoslaviji ni takih plašljivcev in da so take grožnje po eni strani in hinavsko prilizovanje po drugi vzbudile le zasmeh in pomilovanje. Italijanski imperializem je spretno izkoristil to priliko za razbohotenje šovinizma in za dezorientacijo javnega mnenja, ki je prav tiste dni valovalo v razburjanju zaradi kriminalnih pobojev s strani Scelbove policije, močnega stavkovnega gibanja italijanskih delavcev in kmetov v borbi za kruh in zemljo. Istočasno so trgovci s kanoni izkrcavali orožje v Neaplju.

Kominformisti so smatrali, da je to najugodnejši trenutek, da se izvede direktiva iz Moskve za izolacijo in bojkot Jugoslavije. Postavili so se na čelo vseh reakcionarnih sil od esulov do MSI in prvi vrgli parolo o terorju v naši coni in o ilegalnosti naših volitev. Račun je popolnoma jasen: pridobiti Italijane ne glede na to, kaj so - fašisti, esuli ali podobno čvetje, s tem, da poklonijo italijanski imperialistični reakciji nekaj, kar je po vsej pravici izgubila. Poklonili bi radi to, česar sama ni mogla dobiti, namreč celotno Tržaško ozemlje, tudi jugoslovansko cono, kjer je ljudstvo z revolucijo zavojevalo oblast in si danes gradi socializem. Na ta način hočejo «streti» reakcijo v lastni hiši in doseči priznanje v parlamentu in senatu. To bi bil višek sreče za parlamentarce kominformističnega vodstva KPI. «l'Unità» bi napisala «Zmaga KPI nad reakcijo!». Po vseh cerkvah bi zapeli «Tantum ergo» KPI in Stalin bi čestital Togliatti-ju. Kaj je lepšega za onorevole po-

slance in senatorje. Italijanski narod pa bi užival srebo in zadovoljstvo. KPI si prizadeva prepričati italijansko imperialistično reakcijo, da je edina pot, ki pelje Tržaško ozemlje v Italijo, kominformistična pot.

Kominformisti in fašisti enotni v borbi proti ljudski oblasti

Na liniji «boljše rešitve» je tudi kominformistično vodstvo Sovjetske zveze, ki tudi računa, da bo morda le potegnilo nekaj na račun Jugoslavije, kot je to storilo že na primeru Slovenske Koroške.

Naše volitve so bile redne volitve v upravne organe oblasti, ki se izvajajo v vsaki demokratični državi in ki se pri nas niso vršile niti prvič niti zadnjič. Volivci so imeli možnost, da ponovno na demokratični način izvolijo svoje predstavnike v okrajne ljudske odbore. Svoje pravice so se pravi služili in tako izvolili iz svoje srede ljudi, ki jih cenijo in jim zaupajo. Reakciji seveda ni šlo v račun dejstvo, da bodo ljudje sami, tajno in neizpodbitno obsodili vso obrekevalno gonjo, ki jo je vršila skozi pet let proti ljudski oblasti, njenim predstavnikom, proti sistemu ljudske demokracije. Ustrašili so se vsi: reakcija od fašistov do kominformistov ob misli, da bodo laži končno razkrinkane in da bodo ljudje sami potrdili to, kar dokazujejo z delom, kar je bilo neštetokrat napisano in rečeno s strani demokratičnega tiska in predstavnikov: da so za Ljudsko fronto, da hočejo Ljudsko oblast. Zaradi tega je reakcija zagnala krič o terorju v jugoslovanski coni, o prenehanju Italijanov, apelirala je na mednarodno javno mnenje preko vseh mogočih in nemogočih forumov, češ da volitve ne bodo svobodne in da so ilegalne. Reakcija in kominformisti niso načeli diskusije o volivnem odloku in predpisih, kar bi bilo vsekakor potrebno za vsakršno resno polemiko, ampak s mimo odloka in volivnih predpisov govorili in pisali o nedemokracijski inokracijski volitev, o terorju in podobno. Blamaža je toliko večja, ker so bili v voz te gonje vpreženi najodgovornejši predstavniki italijanske kampanje in vlade, preko katerih so hoteli vplivati na izid naših volitev s pritiskom in zastraževanjem, s podkupovanjem in grožnjami. Če kronološko zasledimo in opišemo vse, kar so reakcija in kominformisti počeli, da bi preprečili udeležbo na volitvah, je slika prilično tako: Vidali na čelu reakcije dvigne alarm ter napove predvanja po vsem Trstu o volitvah v jugoslovanski coni. V «zdrave sile» je Vidali mobiliziral v Trstu proti našim volitvam. Izšla so tajna navodila kominformistovskim celicam, naj sredo v našo cono prepričevaj ljudi, naj se ne udeležijo volitev. Istočasno organizira tak, imenovan istrski CLN v Trstu «veliko zborovanje» esulov in drugih iredentistov pod imenom «Trst za cono B». Na to zborovanje je CLN, ta znana teroristična organizacija, povabil nad 15 italijanskih senatorjev in poslancev, medtem ko je drugih 20 brzojavno poslalo izraze solidarnosti iz raznih pokrajin Italije. Ob prisotnosti tržaških šovinistov, kot je župan Bartolj in drugi, se je vršila ta manifestacija iredentizma, ki je klavrno propadla. V Milanu govori Sforza, zunanji minister italijanske vlade, o stališču Italije do Jugoslavije in do jugoslovanske cone STQ. Kasneje govori o istem vprašanju sam De Gasperi. Vidali organizira v Trstu zborovanje tako imenovanega «Odbora za mir», ki prav tako napada Jugoslavijo in naše volitve. Nadalje se vrstijo tiskovne konference kominformističnih kolovodij v Trstu, živi mudiči — Vidalijeve masovne organizacije — pišejo pozive organizacijam Ljudske fronte v Istrskem okrožju, naj se volitve ne udeležijo. Tržaški mestni svet zaseda 4 dni in razpravlja o vprašanju ljudske demokracije v Istrskem okrožju kot osnovnem tržaškem problemu. Razume se, da pri tem ni šlo samo za naše volitve, toda nedvomno je res, da so se vsi zavedali, da bi uspešen izid volitev v Istrskem okrožju zaključil bojko

terorju tu kaj in trgovanje z ozemljem, ki je po vseh naravnih in zgodovinskih pravicah jugoslovansko.

Vsa ta haranga govornic in izjav kot tudi vsa pisarija v reakcionarnih kominformističnih časopisih je bila preračunavolitev ne udeležili. Razen tega je CLN podvojil prejemke plačancem v naši coni in pošiljal grozilna pisma kandidatom Ljudske fronte. Toda iredentisti in šovinisti so se zmotili v svojih računih, ker so pozabili na osnovno stvar: da prebivalstvo Istrskega okrožja nima nobene želje in namena zapustiti svoje gospodarske in politične pozicije, ki se jih je priborilo v težki borbi. Pozabili so na ljudi, ki imajo pravico odločati o svoji usodi in ki končno edini odločajo. To je pokazal izid volitev.

Zmaga Ljudske fronte

Ne bilo bi dovolj, če bi se omejili na polemiko s sovražnikom, na navajanje njegovih prizadevanj pri razbijanju naših volitev, ne da bi se spustili v bistvo samih volitev. Kajti samo tako nam bo jasno, zakaj je Ljudska fronta tako veličastno zmajala pri volitvah. Zato je potrebno, da si ogledamo sistem volitev, demokratičnost odloka in volivnih predpisov kot tudi možnosti, ki jih je vsak volivec imel pri glasovanju.

Člen 1. Odloka o volitvah odbornikov okrajnih ljudskih odborov pravi: «Volitve odbornikov v okrajne ljudske odbore v Istrskem okrožju (jugoslovanski coni STO) se vršijo po določbah tega odloka po splošni, enaki in neposredni volivni pravicah s tajnim glasovanjem, po načelu sorazmernega predstavitva».

Člen 3. «Pravico voliti in biti voljen ima vsaka oseba, prirojena v Istrskem okrožju, ki je vpisana v volivnem imeniku okraja ali mesta v območju okraja, za katerega so volitve».

Člen 9. pravi: «Glasovanje pri volitvah je svobodno. Nihče, ni organ Ljudske oblasti ne sme v nobenem primeru klicati volivca na odgovornost zaradi glasovanja pri volitvah in tudi ne sme od volivca zahtevati, naj pove, za koga je glasoval, ali kajal ni glasoval».

Člen 19. pravi: «Kandidatne liste lahko predlagajo politične in družbene organizacije kakor tudi določeno število volivcev».

Okrajne kandidatne liste morajo obsegati kandidature vsaj v vsaki upravno-teritorialni enoti okraja.

Predlog za potrditev kandidatur okrajne kandidatne liste mora za vsako volivno enoto, za katero se postavijo kandidatne liste, podpisati najmanj 20 volivcev iz osnovne upravnoteritorialne enote, v območju katere je volivna enota.

Število predlaganih kandidatov v posamezni volivni enoti ne sme biti manjše od števila odbornikov, ki se volijo v volivni enoti, lahko pa je večje».

Ze iz navedenih členov izhaja, da je imela možnost vsaka stranka ali politična grupacija, da se predstavi volivcem na voliščih in res sta se volivcem predstavili poleg Ljudske fronte dve politični skupini: «Socialistična stranka STO» in «Krišćansko-socialna grupa». Tudi druge skupine so poskušale zbrati potrebno število podpisnikov kot so «Neodvisni» in «Tržaški blok» (Blocco Triestino), toda niso mogli zbrati potrebnega števila podpisnikov, ki jih zahteva odlok, namreč za Koper najmanj 120 in za Buje 60.

Poleg odloka o volitvah, katerega demokratičnosti nihče ne zanika, je izvršilni odbor Okrožnega LO izdal odredbo o svobodni volivne propagande, o uporabi potrebnih prostorov, ulic in t.d. Vse stranke so se enako posluževale vseh propagandnih sredstev, kot je radijska postaja, tiskarne itd., skratka vsa politični skupini je bila dana možnost, da svobodno vrši svojo volivno propagando in priprave za volitve.

Od vseh strank, ki so predložile kandidatne liste, je edino Ljudska fronta postavila vse kandidate za vsa volišča, medtem ko ostalim ni uspelo nabrati potrebno število podpisnikov za

posamezna volišča razen v 6. ali 7. upravno-teritorialni enoti; in to je razumljivo: Ljudska fronta je združila na svojem programu vse ljudske masovne organizacije: Komunistično partijo, Slovansko-italijansko antifašistično unijo, Antifašistično slovensko-italijansko žensko zvezo, Zvezo antifašistične mladine, Zvezo primorskih partizanov, Osvobodilno fronto in v teku priprav za volitve so k fronti pristopili še Enotni sindikati in Italijanska unija. Ljudska fronta je očitno združevala vse resnično demokratične sile slovenskega, italijanskega in hrvaškega prebivalstva na programu, ki ni bil priložnosten, poln lepih obljub in zapeljivih fraz, kot je to običaj v kapitalističnih deželah, ampak program dela. Volivni program Ljudske fronte je predvsem analiziral dosežanje delo in uspehe ljudske oblasti, nakazal perspektive razvoja in pozival volivce, naj volijo kandidate Ljudske fronte, ki bodo garantirali izvedbo programa. Pred pristopom k programu Ljudske fronte so Enotni sindikati o njem razpravljali v vseh podružnicah in končno na okrožni konferenci, kjer so sprejeli sklep, da se pridružio Ljudski fronti. Prav tako je storila tudi Italijanska unija na svoji ustanovni konferenci, kjer je bilo prisotnih nad 400 delegatov. Italijanska unija je nastala kot posledica razvoja italijanskih kulturnih krožkov (CCD). Vodstvo teh kulturnih krožkov (Centro di Cultura Italiana) ni bilo več kos vedno večjim zahtevam, ki jih je prinašal razvoj in vedno širše vsestransko delovanje na vseh popriščih kulturno-prosvetnega dela.

Protijudske sile so bile poražene

Povsem naravno je, da je morala Ljudska fronta doseči na volitvah tako zmago, kajti vse njeno dosežanje delo je povezano z ogromnimi naporji za izgradnjo srečne bodočnosti delovnih ljudi. Njen program je bratstvo med vsemi poštenimi ljudmi ne glede na narodnost, po načelu: enake pravice, enake dolžnosti. Njen program je utrjevanje ljudske oblasti, je izgradnja socializma. Njen program kaže naprej v svetlo bodočnost in ne nazaj v suženjsko preteklost. Ne more biti drugače, kot da se je za ta program odločila ogromna večina vseh volivcev.

Medtem sta se volivcem predstavili še dve politični skupini — Partito socialista del TLT in Gruppo Cristiano sociale, Klerokominformistična reakcija jih je napadla, češ da so «filo-tito-fašistične». Toda naša Komunistična partija je znala takoj opozoriti na dvojno igro reakcije in pravočasno razkrinkati v ozadju intrigante in provokatorje. Kajti obe ti dve stranki nista nikdar prikrivali svojega nasprotovanja ljudski oblasti in sistemu ljudske demokracije. Saj je v programu Socialistične stranke STO celo odkrito rečeno, da bo SS zahtevala nekatere «popravke» agrarne reforme, da je proti socialističnemu sektorju, ki se ustvarja v okviru komunalnih poslov, češ naj se ustvarjanje oblastnega gospodarskega sektorja vrši na osnovi svobodne konkurence s kapitalističnim sektorjem. Cilji so prozorni. Kaj ima ta program skupnega s programom Ljudske fronte, ki zahteva nacionalizacijo industrije in veletrgovine? Naši partiji je uspelo razkrinkati te «vrste socializem» in je Ljudska fronta tudi na tistih voliščih, kjer je nastopala SS, zmagala z ogromno večino.

«Gruppo Cristiano sociale» se je organiziral v teku predvolivnih priprav na pobudo italijanske duhovščine iz Kopa, Izole in Pirana. Ker je bilo popolnoma nemogoče nastopiti na volitvah pod imenom Krščanske demokracije, ki je kot stranka, ki je danes v Italiji na oblasti, izgubila vsak ugled in zaslonbo med množicami, so si zvití sveti moške izmislili novo, bolj privlačno ime — krščanski socialisti. Popolnoma jasno je, da si poštene ljudje v našem okrožju ne žele zamenjati svobodno življenje z obnavljajočim se klerofašizmom v Italiji, ki ga uvaža Democrazia cristiana. To si lahko želijo samo zagrizeni irendentistični elementi, ki prejema za svoje delo proti ljudski

oblasti plačilo iz Italije. To skupino krščanskih socialistov je po prvotnem tihem odobrenju krogov iz neposredne bližine škofa Santina napadla oficialna DC, češ da nima nič skupnega z njo. Poznamo jezuita in vemo, da so take dvoličnosti, hinavščine, zahrbtnosti in 'vijače sposobni le tisti, ki so se specializirali v tem poklicu.

Namen te skupine in vse igre okoli in za njo je bil zavesti tudi poštene volivce, izkoriščajoč verska čustva in nacionalni moment, na katerega so brenkali, na reakcionarne pozicije proti ljudski oblasti, po drugi strani pa preizkusiti ljudsko demokracijo v politično zamotanem momentu. Toda vse je podrla politična zrelost naših ljudi, ki so šli na volišče na mnogih krajih 100% in 100% glasoval za Ljudsko fronto. To je bil praznični dan za prebivalce Istrskega okrožja in rezultati volitev najbolj govorno potrjujejo to dejstvo. V okrožju je 42.064 volivnih upravičencev.

Glasovalo je	37.963	ali	90.39%
za LF	33.951	»	89.29%
za SS STT	414	»	1.7%
za KSS	278	»	1.14%
neveljavnih	2.136	»	8.8%

Mislím, da k tem številkam ni treba dodajati nobenega komentarja.

Kominformisti nosijo zastavo iredentizma

Ljudska fronta je zmagala s tako večino zato, ker je vse ljudska, demokratična, progresivna organizacija, ker ima za seboj borbeno preteklost, ker najde v Ljudski fronti vsak pošten demokrat častno mesto. Prav tako je poraz ostalih strank odraz njihove nemoči in pomanjkanja zaslonbe v ljudskih množicah. Na 13 voliščih, kjer so kandidirale tudi ostale politične skupine, niso nikjer prodrle. Dočeljeni so jim bili trije odposlanci po količniku. O tem ne govori reakcija niti iz Trsta še manj od drugod in t. j. razumljivo, kajti ta dejstva pobijajo vse laži, ki so jih izrekli pred volitvami, za časa volitev in po volitvah na račun jugoslovanske cone Tržaškega ozemlja.

Karakteristično za spoznavanja politične linije in taktike kominformistov je primerjanje njihovega stališča do naše cone in volitev s stališčem reakcije. Poglejmo najprej par vrstic, ki jih je objavil Ullisse v «l'Unità» 6. aprila t. l.: «Soltanto oggi Taviani, segretario della Democrazia Cristiana, soltanto oggi anche quel giornale che si dimostrarono così lieti che Tito avesse venduto il suo popolo, per coprire le spalle alla borghesia italiana, tornano a fare i patrioti e gli antititisti. E' la vecchia canzone dell'inganno. Un CLN Istriano che ha sepolto il suo spirito patriottico per tanti mesi, mentre Tito prendeva a calci tutto quello che era popolare ed italiano, si risvegliava e verga un ordine del giorno e corre da De Gasperi e parla con Sforza per montare la campagna propagandistica. Tito frattanto prosegue la sua campagna terroristica per le elezioni in zona «B» 16. aprila t. l. pa objavlja «Messaggero Veneto» nadaljevanje pod naslovom «Patriottiche adesioni per i fratelli della zona B»: I liberi partigiani italiani esprimono la loro solidarietà ai fratelli istriani, vittime dei brutali metodi totalitari e della incomprendione delle grandi potenze. L'ass. Libera Partigiani It. Comitato prov. Parma.

«Solidarietà fraterna per la difesa della italianità dell'Istria e delle popolazioni del cosiddetto Territorio Libero invia la Lega fiumana dei profughi di Milano; pasticcini internazionali e falsi amori politici mai infirmeranno il nostro diritto delle genti. I protomartiri giuliani Oberdan, Sauro, Gigante e Baiaumonti condurranno sempre la schiera dei giuliani alle rivendicazioni avite delle nostre terre. f.to prof. Ezio Paces.

Dosledno na liniji zabrisanja vsake razlike, vsakega razrednega značaja posameznih strank v Trstu od odkrito fašističnih do kontrarevolucionarnih kominformističnih, dosledno na liniji

nacionalistične politike, kliče Vidalj v zbor vse italijane, da se združijo: «Tutti i partiti si accordino...», «bisogna lasciarci preggiudizi», «dimenticare i rancori», «il vergognoso passato» — tako vpijejo kominformisti, ki skušajo z vsemi sredstvi prepričati reakcije, da so zmolili «confiteors» in da naj jim vendar milostno odpusti stare grehe v skladu z božjimi zapovedmi. Toda ne samo to, Kominformisti hočejo akcij za realizacijo njihovega kontrarevolucionarnega programa. «Tisto, kar smo od vas zahtevali, ni samo potrdilo, da se mora vse Tržaško ozemlje vrniti Italiji, temveč zahtevamo akcije, da se to zgodijo (Pajetta v rimskem parlamentu) in še «obljube in ustne izjave ne služijo ničemur!» — «Vi imate samo besede» — «Toda naj pove torej vlada, kaj namerava storiti, ali namerava stopiti v akcijo, ali pa ne namerava storiti ničesar, kot ni storila do sedaj» — «mi lahko združeni v kratkem času, tako v coni A kot v coni B razvijemo takšno akcijo, da z njo prisilimo svet, da obrne svojo pažnjo na ta važni osek mednarodne politike» (Il Lavoratore).

Hoteli smo navesti nekaj odlopkov iz neštetičnih vojnovnih člankov, ki se dan za dnem pojavljajo na straneh klerofašističnega in reakcionarnega kominformističnega časopisa. Iz vsega tega preveva samo mrinja do vsega, kar je resnično ljudskega, demokratičnega, do ljudske oblasti.

Po čem naj torej sodimo današnjo politiko italijanskih kominformistov, če ne po praksi njihovega vodstva, ki se v njej mer ne razlikuje od stališča reakcije? Vsako dosledno revolucionarno stališče so zapustili. Danes razglašajo Tržaško ozemlje za «Terra Italiana», medtem ko so v izjavi treh KP — KP Avstrije, KP Italije in KP Jugoslavije že leta 1934 točno in pravilno opredelili, kaj spada pod nacionalno ozemlje Italije, Jugoslavije in Avstrije. To je bilo vsekakor pravilno marksistično stališče in ni treba, da se danes KPI sramuje takratne izjave in svojega stališča v zvezi s pripadnostjo Julijske krajine. Po stavljati se danes na čelo šovinistične in reakcionarne politike italijanske imperialistične buržoazije, iskati zaveznikov v najbolj negativnem elementu italijanskega naroda (esuli della Dalmazia), na drugi strani pa se postavljati v vlogo spete kolone tuje velesile, je vsekakor malo modra, povsem nemarksistična in v bistvu antinacionalna politika. Upadanje ugleda komunističnih partij v vseh zapadnih deželah je rezultat take politike.

Istrsko ljudstvo je utrdilo pridobitve NOB

Tudi na primeru jugoslovanske cone Tržaškega ozemlja v odnosu do revolucionarnih sprememb, ki jih je ljudstvo izvedlo, se zrcali nemarksistična, reakcionarna politika Kominformistov. Zato je tudi propadel vsak poizkus kominformistov, da bi v naši coni v kakršnikoli obliki uspeli.

Po petih letih trdega in požrtvovalnega dela je delovno ljudstvo Istrskega okrožja ne samo ohranilo vse revolucionarne pridobitve NOB, ampak jih je še nadalje razvilo in utrdilo. To je vsekakor zasluga KP, ki je znala v posebnih pogojih pravilno usmerjevati po poti izgradnje vse lepše bodočnosti. Pod ljudsko upravo so delovne množice ustvarile take spornike, ki jih nihče ne bo uničil. Najmanj pa lažniva obrekovanja na gonja reakcije in kominformistov, ki se že pet let neprestano preganjajo za naše ljudstvo in njegovo oblast.

Delovni ljudje Istrskega okrožja si sami pišejo zakone in urejajo življenje tako, kot smatrajo, da je najbolje, ne samo v interesu posameznikov, ampak predvsem v interesu skupnosti. In ta težnja se zlasti izraža v odločni volji, da na ruševinah starega izkoriščevalnega sistema izgradijo novo družbeno in gospodarsko ureditev, kjer ne bo izkoriščanja in kjer interesi posameznikov ne bodo v nasprotju z interesi skupnosti.

JULIJ BELTRAM